

افادات العظام في تفصيل شرايع الاسلام «كتاب الاقرار»

مؤلف:

ابوالقاسم نجم الدين جعفر بن الحسن (محقق حلی)

مترجم و شارح:

آیت الله دکتر عبدالرضا جمال زاده بوشهری

سروش‌شناسه: جمال‌زاده، عبدالرضا، ۱۳۴۰، توشیحگر

عنوان: «واردادی: شرایع الاسلام فی مسائل الحلال والحرام». فارسی-عربی. برگزیده. شرح

عنوان: «نام دیدآور: افادات العظام فی تفصیل شرایع الاسلام: «کتاب الاقرار» / مؤلف: ابوالقاسم نجم‌الدین جعفر بن الحسن؛

مترجم: سارخ: عبدالرضا جمال‌زاده بوشهری.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات هیئت‌المعانی، ۱۳۹۶. مشخصات ظاهری: ۱۶۸ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۹۸-۱-۴ / ریال ۱۰۰۰۰

وضعیت فهرست‌برداری: ثبت شده

یادداشت: فارسی-عربی.

یادداشت: کتاب حاضر شرح بحثی از کتاب «شرایع الاسلام فی مسائل الحلال والحرام» تألیف محقق حلی است.

عنوان دیگر: کتاب الاقرار. موضوع: فقه - مفری - فقه - ۷ق.

موضوع: *Islamic law, 13th century -- ۱۳th century

موضوع: محقق حلی، جعفر بن حسن، ۶۰۲-۶۷۶ق. شرح: مزم فی مسائل الحلال والحرام -- نقد و تفسیر

موضوع: اقرار (حقوق). موضوع: Admissions (Law)

شناسه افزوده: محقق حلی، جعفر بن حسن، ۶۰۲-۶۷۶ق. شرایع الاسلام فی مسائل الحلال والحرام. برگزیده. شرح

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۴۰۲۲۳۴۶۲۷ ش ۳/۴۱۸۲ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۳۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۵۹۲۶۹

شناسنامه کتاب

نام کتاب: افادات العظام فی تفصیل شرایع الاسلام (کتاب الاقرار)

مؤلف: ابوالقاسم نجم الدین جعفر بن الحسن محقق حلی

مترجم و ش.ح: آیت الله دکتر عبدالرضا جمالزاده بوشهری

نوبت چاپ: اول: انتشار ۱۳۶۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

حروفچینی: گرافیک یاس

چاپ و صحافی: گرافیک یاس

ناظر فنی: علی قنبریان

شماره شابک: ۹۸۰-۶۰۰-۷۸-۴-۲۱-۹۸-۹۸-۶۰۰-۷۸-۴

انتشارات: میراث فرهختگان؛ با همکاری و نظارت هیئت امنای بنیاد پژوهش فیاض

قیمت: ۱۲۰/۰۰۰ ریال

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است

۰۹۱۲ ۸۵ ۱۹۹ ۸۵
WWW.MIRASHTHEKLAN.COM

۰۹۱۲ ۸۵ ۱۹۹ ۸۵
Chaharmahal.com
Alghasem.com
www.AliChaharmahal.com
Tegh.com

فهرست مطالب

مقدمه.....	۹
النظر الاول: فى الاركان.....	۱۵
المقصد الاول: اقرار و صيغه هاى صريح	۱۷
المقصد الثانى: اقرارهاى مبهم و نامعين	۴۳
المقصد الثالث: فى الاقرار المستفاد من الجواب.....	۷۱
المقصد الرابع: فى سبب الاستثناء و قواعده ثلاثة.....	۷۲
النظر الثانى: فى المقر	۸۷
النظر الثالث: فى المقر له.....	۹۷
النظر الرابع فى اللواحق.....	۱۰۹
المقصد الاول: فى تعقيب الاقرار بالاترار.....	۱۱۱
المقصد الثانى: فى تعقيب الاقرار بما يقتضى ظاهرا الابطال.....	۱۱۷
المقصد الثالث: فى الاقرار بالنسب	۱۲۸
نگاهى گذرا به مباحث اقرار در حقوق مدنى.....	۱۳۹

مقدمه

ابوالقاسم جعفر بن حسن بن یحیی بن سعید حلّی مشهور به محقق حلّی و محقق اول در سال ۶۰۲ هـ ق در حله عراق به دنیا آمد و در همانجا تحصیل کرد و به سال ۶۷۶ هـ ق در همان دیار دار فانی را وداع کرد و برخی مرقدا او را در نجف کنار بارگاه ملکوتی مولایش و برخی نیز در همان حله می دانند.

او از بزرگترین و نام آوَرترین فقیهان عصر خویش بود و دارای عظمت و جایگاه ویژه میان مجتهدان می باشد. گاهی که عنوان «محقق» بدون قرینه نشانه خاص وی بود.

صاحب اعیان الشیعه در فضیلت و جلالت وی می گوید:

«کفاه جلاله قدره، انتباه بالحق، فلم یشتهر من علماء الامامیه، علی کثرتهم فی کل عصر بهذا اللقب غیره»

❖ مشایخ محقق

از مشایخ او می توان به برخی از بزرگان صاحبان تقوا و فضیلت و جایگاه علمی زیر اشاره نمود:
۱- والد بزرگوار محقق، حسن بن یحیی بن الحسن بن سعید که مشهور تر از آن است که مطالبی درباره اش ذکر شود.

۲. سید نسب شناس بزرگ شمس الدین ابوعلی، فخارین معاصرین است که از اکابر فقها، بوده و کتابی دارد به نام:

«الحجة على الذاهب الى تكفير ابي طالب»

۳- فقیه ابوابراهم یا ابوجعفر نجیب الدین محمد بن جعفر ابن ابی البقاء هبة الله بن نما، الحلّی الربعی.

۴- ابوحامد، نجم الدین محمد بن ابی القاسم عبدالله بن علی بن زهره حلّی صاحب کتاب «الاربعةین فی حقوق الاخوان»

❖ شاگردان محقق

مبرزترین شاگردان و کسانی که از او روایت نموده اند طبق آنچه در اعیان الشیعه و روضات الجنات آمده است برخی از آن ها عبارت است است از:

۱- علامه حلی خواهرزاده محقق

۲- حسن بن داوود حلی صاحب الرجال

۳- سید ذیاب الدین عبدالکریم بن احمد بن طاوس صاحب «فرحة الغری»

۴- سید بلال ندین محمد بن علی بن طاوس که پدرش سید رضی الدین به خاطر او کتاب «البهجة لثمرة المهجة» را نوشت.

۵- رضی الدین بلی بن یوسف صاحب «العدد القویة» برادر علامه حلی

۶- فخرالدین محمد بن ابی القاسم حلی.

❖ تألیفات

ابن داوود در کتاب رجالش و غیره در باب تاجم معظم کتب محقق را بیان نموده اند که براساس موضوعات به تعدادی از آنها اشاره می شود.

۱- اعتقادات

کتاب «المسلک فی اصول الدین» برای محقق ذکر شد. است که به معرفت اصول اعتقادی و توحید پرداخته است.

۲- منطق

در زمینه منطق نیز یک کتاب به نام «الکهنه فی المنطق» برای وی ذکر شده است. البته رجال ابن داوود آن را «النکھة فی المنطق» معرفی کرده است.

۳- اصول فقه

دو کتاب از وی ذکر شده است که عبارتند از المعارج فی اصول الفقه ونهج الوصول الی علم الاصول

۴- فقه

در این زمینه که تخصص اصلی محقق است و درخشیده است و مرجع فقهاء و مجتهدین گردیده کتابهای متعددی تألیف نموده که عبارتند است از:

یکم: شرح نکت النهایه که مراد نهایه شیخ طوسی (رحمة الله علیه) است.

دوم: شرایع الاسلام

سوم: النافع فی مختصر الشرایع

چهارم: مختصر مراسم سَلار

پنجم: رسالهی در قبله

۵- ادبیات و شعر

که در دو بخش تنظیم شده است: بخشی بین او و والد معظم ایشان و بخش دیگر بین او و دوستش شیخ محفوظ جریان داشته که در دو اعیان آمده است.

۶- پاسخ سؤالات

الف) المسائل العزیه

ب) المسائل المصریه

❖ نگاهی به شرائع الاسلام

کتب جناب محقق همه ارزشمند و بزرگ است اما آنچه که جای بدان مانده و محفوظ است کتب فقهی او و به ویژه کتاب شرایع الاسلام است این کتاب دارای اسلوب رسامه روان و عبارات واضح و روشن و دقت در ارائه معانی و مفاهیم و دارای ایجاز در الفاظ است شیوه و مناسبت این کتاب هم در تبویب و هم در ترتیب احکام بسیار ارزنده و قابل اعتماد است.

صاحب الذریعه گوید: اصحاب امامیه به این کتاب بسیار اشتیاق نشان دادند که از زمان تألیف آن تاکنون و همیشه در مراکز علمی شیعی جز، کتب درسی بوده است و فقهاء در میان این قرون عدیده به آن تکیه کرده و بحثها و تدریس های خود را در زمینه این کتاب قرار داده اند و علما حواشی و شروح متعدد بر آن نوشته اند از جمله:

اساس الاحکام بتقریر المرام- جامع الجوامع- جواهر الکلام- حاوی مدارک الاحکام- شوارع الاعلام- غایة المرام- کشف الایهام- کشف الاسرار- کنز الاحکام- مبانی الجعفریة- مدارک الاحکام- مسالک الافهام- مصباح الفقیه- مطالع الانوار- معارج الاحکام- موارد الأنام- مواهب الافهام- منهاج الاحکام نکت الشرایع- هداية الأنام و تعدادی دیگر

اولین کسی که بر آن شرح زد محقق عالی‌مقام خودش بود که ابتدا شرایع را خلاصه کرد به نام المختصر النافع و بعد شرح بر آن نوشت به نام المعتمد و جالب این است که شروح متعدد در سطوح مختلف، دارای گوناگون انجام شده است برخی مزجی و برخی تهمیش و تعلیق که دانشمند بزرگ آقا بزرگ تهرانی در الذریعه فرموده است: تعلیقات که در جزء رابع و حواشی در جزء سادس و شروح در جزء سیزده آمده است.

♦ آراء برخی بر نامه محقق حلی

- ۱- علامه حلی خواهرزاده و ساگ محقق: «محقق حلی بزرگترین فقیه زمانش بود.
- ۲- شیخ حسن فرزند شهیدثانی صاحب ۱۰۰ م: «اگر علامه حلی «محقق» را فقیه و بزرگترین عالم زمان‌ها می‌شمرد بهتر بود چرا که محقق سرآمد فقیهان شیعه است و در میان آنان نظیری ندارد.
- ۳- علامه نوری: «کشف کننده حقایق شریعت با ظریف ترین نکته‌هایی که تاکنون هیچ انس و جنی با آنها انس و آشنایی نداشته است او رئیس علما و فقیه حکماء آفتاب درخشان اسلام است. ما شب چهارده عرفا و نام و دانش او بازگو کننده قصه جزیره خضراء و وارث علوم پیشوایان معصومین و حجت‌های حق بر جهانیان است خداوند متعال اشعه رحمت آشکار و پنهان خود را نثار بر او کند و در بهشت جایگاه شایسته و مکان عالی به او عنایت فرماید»

♦ واما انگیزه نگارش

سالیان متمادی است خوشه چین خرمن علم و فقاقت و فضیلت اربابان علم و اخلاق و دانش و از جمله فقه و فقاقت هستم موشکافی‌ها، دقت‌ها و ریزبینی‌ها و احساس مسئولیت فقهاء گرانقدر

برای بیان حلال و حرام شریعت مایه اعجاب است گستردگی مباحث از یک طرف و عمق آنها از طرف دیگر و تنوع در آراء و اندیشه ها از طرف دیگر و مسائل قدیم و حدیث و نگاه سنتی و پویا به فقه و رعایت احتیاط و دوری از هوای نفس انسان را دچار شگفتی می سازد که چگونه و با تکیه به کدام نیرو و امید و با کدامین نشاط حاملان این علم شریف و درخشان بوده اند آیا جز با نیروی الهی و ملکوتی و قوه صمدانی برای فقهاء عظام امثال محقق و علامه و شهیدین امکان پذیر بوده است فدای ارواح پاک و طیب آن عزیزان بشوم که با مجاهدتهای علمی و معنوی خود حاملان سنت نبوی و لوی به عصر کنونی شدند و آثار الهی و فقه اهل بیت را حفظ نمودند با کدامین ترازو و شاخص می توان امثال شیخ طوسی و شیخ صدوق را سنجید آنها به راستی کار را به غایت وسع و تلاششان پی گرفتند و با صلابت و همت والا در طی عصور مختلف و سالیان متمادی نسل بعد از نسل منتقل کردند این مورد عنایت و فضل الهی بودند و فاعلیت آنها به فضل پروردگار مؤثر و گسترده بود و اگر امروز ناسی مشابه می شود از قابلیت ضعیف و ناتوانی امثال بنده که خاک پای آنها هم نمی شوم می باشد فقهاء امروز ما نیز تلاش وسیع و گسترده ای در حفظ آن آثار و پویایی آن دارند (جزاهم الله عن الاسلام حیرا) اجزاء فقهاء نامداری چون اساتید گرانقدرم آیات عظام نجفی مرعشی، وحید خراسانی، فاضل انصاری، مکارم شیرازی، هاشمی شاهرودی و مقام معظم رهبری و برخی دیگر و آنهایی که توفیق استفاد از حضرات آنها نداشته ام اما درخشندگی آنها آسمان فقاہت را همواره نورانی و پر از درخشش قرار داد است و بر ما طلاب است که حریم مرجعیت و فقاہت را حفظ کنیم و این جایگاه الهی را پاس بدانیم و این حقیر شیفته علماء اعلام به ویژه قدما، و بالاخص شخصیت عالمتاب محقق حلی بوده ام و بسیر در کتاب شرایع نشاط و طراوت پیدا می کنم و احساس می کنم مطالب را مع الواسطه از حریم اهل بیت دریغ نمی یابم و تکیه ام بر اسطوانه ای خلل ناپذیر است و به گونه ای عشقم شرایع و مسالک و جواهر است و در و جواهر گرانبهای بدست آورده ام فلذا اگر چه ذکر خدا مایه آرامش دلها است یا دذاکرین و ذکر این پاسداران فقاہت نیز انسان را از اضطراب در می آورد و به او پویایی و آرامش همراه با تکامل می بخشد و بر همین اساس مقالات و رسالات و برخی منشورات خود را اختصاص به این بحر عظیم

واقیانوس ژرف داده ام به امید آنکه عنایت حضرت حق شامل حال این بیچاره عقب افتاده از کاروان نور و اخلاص و عمل شود و چند روز دنیا را مغتنم بشماریم تا توشه ای برای آخرت خود فراهم کنیم و خود واقفم به ضعف و بضاعت مزاجه خودم که این التراب و رب الارباب.

العبد الاثیم الراجی الی رحمة ربه الرحیم

عبدالرضا جمالزاده

www.ketab.ir